מקורות ועיונים

הוצאת כסא גלגלים בידי הזקן או חולה בעצמם

אם הוצאת כסא גלגלים בידי הישראל עצמו במקום שאין עירוב מותרת

א. בדין הוצאת כסא גלגלים בעצמו - נחלקו בזה הפוסקים. וראה שערים מצויינים בהלכה לאאזמו"ר זצ"ל (ספ"ד בקו"א לס"ה). הנסמן בארחות שבת (פכ"ח סקע"ב ובהערות ס"ק רעו). פסקי תשובות הנדפס מחדש (סש"א סקכ"ג). וש"נ. ויל"ע לפמש"כ אדה"ז (סש"א סי"ג -בסוגריים) בגדר ההיתר בקיטע לילך עם הכסא שמאחוריו כשאינו יכול ללכת בלעדו כיון שכל גופו נסמך עליו וה"ה כמנעל. ואכ"מ כעת.

הוצאת כסא גלגלים בידי נכרי

אם הוצאת כסא גלגלים בידי נכרי במקום שאין עירוב מותרת

ב. ובהשקו"ט בהוצאה ע"י נכרי - ידוע שבשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי"ג) החמיר בזה. וכן גם בשדי חמד (אסיפת דינים מע' יו"ט ס"א סקל"ב).

ואף שכמה וכמה מקילים - מפורסם שלא היי אצל מורי ההוראה בדור שלפנינו דעה אחידה בדין זה בנוגע למעשה.

טעם האוסרים

ומטעמי האוסרים: שהוא דבר הנעשה בפירסום ויבואו להתיר גם שלא במקום מצוה (וכבר שמענו עד"ז דיבת רבים מסביב, קול המון עם, לדמות מילתא מילתא, להסיע בקביעות עגלת תינוק ברה"ר ע"י נכרי בכדי שיוכלו לסעוד סעודת שבת אצל ידידים); שבמקום שאינם בני תורה יזלזלו בכבוד שבת; שאין זה מצוה כיון שיכול להתפלל בביתו[1]; שלא התירו שבות דשבות במקום מצוה כל דהו כי אם במצוה גמורה [וכדלקמן]; שאין זה שבות דשבות, כ"א שבות גרידא (שהרי זה כאילו הוא מטלטל בעצמו[2], או שדין עיירות הגדולות כרה"ר).

הוצאת כסא גלגלים בידי נכרי במקום שאין עירוב במקום צער גדול מותרת

וראה שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' צ) שהתיר בכרמלית במקום שיהא צער גדול. וראה מה שכתב בשו"ת משנה שכיר (נדמ"ח או"ח סקכ"ד). שו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' קיד). שבט הלוי (ח"ז סל"ז). מלכים אומניך (פ"ו הע' כז). וראה עזרה כהלכה (פ"ה סי"א).

והנה, לפעמים עצם היציאה מחוץ לפתח ביתם הוא ליתובי דעתייהו, ויש לדון בכל ענין לגופו. והכל לפי ראות עיני המורה.

הוצאת כסא גלגלים במקום שיש עירוב מותרת

אבל לא נתקבלה כלל דעת המחמירים שלא לטלטל גם במקום עירוב משום זילותא דשבתא - ראה בשערים מצויינים בהלכה לאאזמו"ר זצ"ל (שם. סי' פ בקו"א סק"ע). וש"נ[3].

---

[1] ועכ"פ, שיכול לסדר שם מנין. אמנם, אי משום הא, הרי אי"ז כ"כ מציאותי לסדר מנין מדי שבת בשבתו.

[2] כך דעתם, שה"ז כאילו מטלטל בעצמו אף כשהנכרי מטלטלו. ואכ"מ.

[3] ולהעיר, שיסוד ההיתר בשו"ת נוב"י (מהדו"ק סי"א – הובא שם) שאיסור הוצאת מקל הוא רק במקום שיש איסור הוצאה, מוכח ג"כ מד' אדה"ז (בקו"א סש"א סק"ז). וצ"ע בשו"ע אדה"ז (סתקט"ז בקו"א סק"ג) דתלוי אם רבים מצויים שם. וכ"ה שם (סשכ"ג ס"ד ואילך. סי' תקי סי"ז).
וראה שו"ת קרן לדוד (סצ"ו) לענין עגלת תינוקות. ועפ"ז – בשו"ת מנח"י הנ"ל לענין כסא גלגלים.

ג. ולתועלת הענין, אף שלא כל האישים שוים, והכל לפי מה שהוא אדם והמקום והזמן, מועתק בזה תשובה להלכה שכתבנו בענין זה לבר אוריין ששאל בענין זה, ונכתבה בהתאם למצבו, ובקיצור לפי מיסת הפנאי, ואין ללמוד מזה למעשה לא לקולא ולא לחומרא למצבים אחרים[4]:

יסוד ההיתר משום שבות דשבות במקום מצוה

הנה, ההיתר הנפוץ - מבוסס על כך שהוא שבות דשבות במקום מצוה.

וידוע שכמה עיקולי ופשורי בדבר, ועיקרם:

אם עיירות שלנו בגדר כרמלית

לאו כולי עלמא מודו שעיירות דידן שיש בהן סי' רבוא [בכל העיר] הן כרמלית. וראה עוד לקמן מזה. (וכל שכן להדעה שצריך ט"ז אמה, שפשוט שאינו. אבל כבר כתבו כל הפוסקים שנהגו להקל. ואף גם לירא שמים, בכהאי גוונא אין צריך להחמיר, וכן מבואר בשו"ע אדמו"ר הזקן בקונטרס אחרון (סרנ"ב סק"ב). וראה משנה ברורה (שער הציון ששכ"ה סקי"ג וסקס"ד), אף לשיטה דהעיקר כדעה זו, דלגבי אמירה לגוי יש להקל בזה)[5].

מקום איסור משום שתפלה בצבור אינה מצוה

ועוד, ידועה דעת החות יאיר (סי' קטו) שתפלה בצבור לא מיקרי מצוה כולי האי (עיי"ש[6] לענין לעבור בספינה להתפלל במנין, שאא"פ להתיר משום שבות דשבות לצורך מצוה[7]), ושכן משמע

ועוד זאת, כשהוא שע"י נכרי – ראה מור וקציעה (סי' תקכב) לענייננו, שאין לאסור משום עובדין דחול כיון שנעשה ע"י נכרי. ואף גם להאוסרים בזה (וכן מוכח בכ"מ. ואכ"מ) – בנדו"ד עוד טעם לשבח, שאין משום זילותא כשנעשה ע"י גוי. ואם כי במחזיק ברכה (סי' תקכב, ע"י"ש) אזיל בתר איפכא – ראה בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סרע"ב – בגליון לשו"ע או"ח סתקכ"ב) שהביא מגאונים קדמונים שהזילותא הוא משום המוציא ולא משום היוצא.

[4] ואף שיש כו"כ צדדי קולא, וכדלקמן, ובמקום צער – או צורך – גדול, לכאורה מה כל הרעש להחמיר עליהם. אבל, דעת לנבון נקל, שבענין שכזה ל"ש להתיר באופן גורף, וכמ"ש האחרונים (ראה שד"ח ושו"ת מנח"י שצוינו לעיל) שאין להתיר במקום שאינם בני תורה. ובשעתו שמעתי שאאזמו"ר אמר שנדו"ד הוא בדוגמת רמזור צהוב, לא אדום ולא ירוק, והיינו שצריך בזה זהירות יתירה, ועל החכם לשקול במאזני שכלו לדעת מתי לרחק ומתי לקרב. וממיל

[5] וראה במשנ"ב (סש"ח ס"ק קנד) שהביא בשם הפמ"ג להתיר נשיאת תינוק ע"י גוי ברה"ר שלנו [שאי"ב ס"ר]. (וכבר תמהו שמשמעות הפמ"ג (סש"ח בא"א סקע"א) להתיר רק במקום מצוה. וראה שו"ת שבה"ל (ח"ז סל"ז) מש"כ ליישב). וראה גם משנ"ב (סשי"א בשעה"צ סקי"ח. סתמ"ד סקי"ח) מה שהביא להתיר ע"י גוי ברה"ר שלנו.

[6] והוכיח כן מד' מהרי"ל שבהערה ח. אולם, יצויין שטעמו שם כיון שהרבנים שלפניו נשאלו ולא התירו בזה, וע"כ לא רצה להתיר, וכתב דאפשר שטעמם עפ"י סברא הנ"ל. וגם המהרי"ל לא הכריע בבירור ונסתפק בזה.

[7] ולהעיר מהפלוגתא אי ברוב עם נקרא מצוה (להתיר שבות דשבות עבורו) – שו"ע אדמו"ר הזקן (סשל"א ס"ח). ויש לדחות, שלא נחלקו אי מיקרי מצוה, רק אי מותר מה"ט לצורך מילה, כיון דאפשר למולו בביתו, דהרבה פעמים מלין בבית כגון במקום צינה, עי"ש במג"א (סק"ה). ולאידך, בדעת המתירים שם י"ל, דשאני מילה שיש מצוה על כל הנאספים, ומצוה מיוחדת לעשותה ברוב עם. (וראה אג"ק (ח"ד ע' קנד) דמה"ט י"ל שדוחה הדין דזריזין מקדימין), וראה בשערים מצוינים בהלכה לאאמו"ר (זבחים יד, ב ד"ה ברוב עם) ראיות ואריכות בזה.

וראה בגמ' (יומא ע, א) וברש"י: ומאי מצוה ברוב עם הדרת מלך קמ"ל. וכבר דנו בביאור המסקנא התם, דקמ"ל דלא. אך שאני התם בגמ' דמיירי שרק רואין הכה"ג עושין מצוה, משא"כ בנידון תפלה ברוב עם הרי כולם עושים מצוה ביחד. [ואיך שלא יהיה הפירוש במסקנת הגמ' דקמ"ל, מאחר שאינו עסוק במצוה מאחר שרק רואה – מ"מ, בנדו"ד הרי הוא עצמו מתפלל ברוב עם]. אבל מצינו שקו"ט בכ"מ (ראה שערים מצויינים בהלכה שם) בגדר ברוב עם, אם הוא באמת חיוב או הידור או מצוה מן המובחר. ואכ"מ.

מדעת הסוברים (הובא במגן אברהם סתט"ו סק"ב[8]) שאין מערבים ערובי תחומין לצורך תפלה בצבור[9]. אבל בפרי מגדים (סתרי"ג אשל אברהם סק"ח) נראה שחולק[10]. ויש לומר דמיירי כשמשלים המנין[11]. ובאשל אברהם מבוטשאטש (תנינא סש"ז) כותב מדעת עצמו דאולי מותר.

בכל מחלוקת הפוסקים יש להקל באמירה לנכרי

ומכל מקום, בלאו הכי יש להתיר מטעמים אחרים[12], ובהקדמה דבכל מקום שיש מחלוקת הפוסקים - יש אומרים שבאמירה לנכרי יש להקל. וכן משמע דעת אדמו"ר הזקן בכמה מקומות, עכ"פ במקום צורך. ועפ"ז מובן שיש להקל ע"פ כמה מסברות דלקמן, אף דלאו כולהו אליבא דכו"ע[13].

טעם היתר משום שעיירות שלנו אינן בגדר רה"ר

א. כבר כתבו כמה אחרונים לדון מכמה טעמים שעיירות שלנו אינן בגדר רה"ר (ולדוגמא: דעת האגרות משה (שו"ת או"ח ח"א סי' קלט ענף ה. ח"ד ספ"ז ואילך) שחשבון ס' רבוא הוא רק

---

[8] אמנם, המג"א שם עצמו מתיר, ודלא כמהרי"ל (הל' ערובי חצרות) שנסתפק בזה. ועיי"ש במהרי"ל דהסמ"ק (סרפ"ב) והאגודה (צ"ע מקורו) התירו בזה. אבל במקו"ח לחו"י בקיצור הלכות שם דצ"ע בד' הסמ"ק מגמ' (ולא פירש כוונתו, כדרכו שם). וגם שם כתב רק ד"צ"ע **בלשון** זה". וראה שו"ת עולת שמואל (קוידר) (סי"ג).
ובגוף דברי מהרי"ל – הנה בשו"ת מהרי"ל סי' סה מבואר דכדי שיוכלו כהנים להתפלל בביהכ"נ נחשב דבר מצוה להתיר משו"ז שבות ע"י גוי, ואולי זהו כוונת מג"א (בסתט"ו) שציין לסשי"א סוף ס"ב, ששם הזכיר המג"א (בסקי"ד) ד' מהרי"ל בקצרה. [וראה גם בתוס' (ד"ה ומדבריהן – שבת קכו, ב), והובא במג"א (סשי"ג סק"א), ועיי"ש במחצה"ש].

[9] אבל ראה שע"ת (סתט"ז) שהביא משו"ת נוב"י (מהדו"ת או"ח סמ"ח) דמוכח דלהתפלל בעשרה הוה כלצורך גדול. וילה"ע עוד, מהשקו"ט אם תפלה בצבור היא חובה גמורה או לא, ולכמה דעות ה"ז מצוה גמורה (מדרבנן עכ"פ). ולהעיר ממש"כ בשערי קדושה למהרח"ו (ח"א ש"ד), הביאו בשו"ת הצ"צ (שעה"מ סי"א, עיי"ש), דקדושה היא דאורייתא. וראה גם ברכי יוסף (או"ח סי' קלה סק"א) בשם שו"ת התשב"ץ (ח"ב סי' קסג). והדברים עתיקים.

[10] עיי"ש שאוסר לעבור בספינה קטנה לצורך תפלה בצבור, דס"ל שהוא בגדר שבות (ולא שבות דשבות), ואין להתיר שבות לדבר מצוה. וראה הנסמן בבאה"ט (ס"צ ס"ק יב. שם סוסי' רמח).

[11] עיי"ש בשו"ת חות יאיר החילוק בזה.
ומדאתא לידן, ילה"ע בכעי"ז במש"כ אאזמו"ר בשערים מצוינים בהלכה (סע"ד סק"ה) סברא להתיר הפעלת מעלית ע"י גוי (ראה לקמן מזה) לצורך תפלה בצבור, על יסוד במש"כ מורו ורבו מהר"ש ענגיל בשו"ת ח"ג סמ"ג) להתיר לצאת בשבת עם תעודת זהות בהוצאה שלא כדרכה לצורך תפלה בצבור. והביא שם שדן בדבר עם האדמו"ר מסאטמאר. [ויצויין, שבשו"ת נשמת שבת (הארפענס) (ח"ה סי' ס) דן להתיר הסעת זקן בכסא גלגלים במעלית ע"י גוי, משום תפלה בציבור, ולא העיר מסברת רבו מסאטמאר כדרכו]. ובגוף סברת האדמו"ר מסאטמאר שיש לחלק מנידון מהר"ש ענגיל, דהתם שאני דהוה מצוה דרבים שלכולם היה אסור לצאת בלי תעודה וכו' – הנה, בשו"ת מהר"ש שם (ד"ה אך) מפורש "דבנדו"ד דיש ציבור בבית אחד ולא יתבטל התפלה בציבור, רק איזה יחידים יתבטלו מלהתפלל בציבור לא חשיב בכלל מצוה דרבים, ושוב י"ל שאין לדחות איסור הוצאה וכו'", (וזהו כסברתו). אולם אח"כ מסיק "דמ"מ כשעושה הוצאה כלאח"י שלא כדרך הוצאה, וגם חשיב מלאכה שאצל"ג וכו', ועוד דהוה בכרמלית וכו', עכ"פ לצורך תפלה בציבור, ובפרט שיגיע לצער גדול אם יצטרך לישב בביתו כל יום השבת" וכו'. ונראה מזה שהתיר בכל ענין. ודו"ק. ולהעיר עוד מדבריו בשו"ת מהר"ש (ח"ח סוס"י קכו – לענין מקל לזקן. והמצויין שם מש"כ לעיל בח"ג סמ"ז – הוא ט"ס וצ"ל סמ"ג)].

[12] ולכאורה י"ל ולהתיר מטעם אחר, שהרי נחלקו הפוסקים אפילו בנוגע להוצאת כסא גלגלים בעצמו, כאמור בראשית דברינו, וכש"כ ע"י גוי. אבל אינו, דהכא ע"י ישראל אחר אסור לכו"ע, ורק להחולה הנכה בעצמו מותר לאותם פוסקים. וק"ל. אמנם, לפעמים חזי לאצטרופי ולצדד להתירא, הא דחי נושא א"ע, כשאינו חולה שהוא ככפות (ראה שו"ת מנח"י הנ"ל בפנים – סק"א).

[13] ראה גם להלן (בהערה טו) שכ"ה בכללי הפוסקים **בכלל**.

בריבועים די"ב מיל על י"ב מיל[14]; דעת האחרונים[15] שסי' רבוא צריכים להיות ברחוב אי[16]; שהרחובות אינם מפולשים ומכוונים משער לשער[17]; הטענה שבכ"מ יש ג' מחיצות בידי אדם מסביב), ועכ"פ, אפשר לסמוך ע"ז בתור סניף בנוגע לאמירה לנכרי.

טעם היתר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה

ב. דעת החכמת שלמה (סש"ח סמ"ח) דבהוצאת קטן לומר קדיש הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. וצ"ע כוונתו (אם צורך מצוה הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה או הוצאה ע"י אחר. ולכאורה מהוצאת קטן לברית מילה מוכח דלא כדבריו[18]. ובכלל - להרמב"ם חייב במלאכה שאינה צריכה לגופה. אבל כנ"ל באמירה לנכרי יש להקל[19]).

טעם היתר משום שבות גמור במקום מצוה

ג. דעת בעל העיטור להתיר אפילו שבות גמור במקום מצוה (אף דלא קיי"ל כן. ורק שאין למחות - שו"ע אדמו"ר הזקן (סרע"ו ס"ח). אבל חזי לאצטרופי. וכדמוכח ממכשירי מילה - שו"ע אדמו"ר הזקן (סשל"א ס"ז),).

טעם היתר משום שהעברה מרה"י לרה"י אינה אלא דרבנן

ד. קיי"ל דמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר הוא דרבנן. וצריך ליזהר שיעשה בלי עמידה לפוש וכו'.

טעם היתר משום שביד הנכרי לעשות דרך היתר

ה. אף כשאינו עושה כן - יכול הגוי לעשות בדרך היתר. ומה שעמד לפוש הוא אדעתא דנפשי'.

טעם היתר משום זריקת כוורת

---

[14] ולהעיר ממש"כ בספרו (יו"ד ח"ג סי' קסב בהשמטה) שאפשר לחלוק עליו בזה.
ובכמה אחרונים (שו"ת הרי"מ או"ח ס"ד. תשו' בעל הרי בשמים בקונט' עירוב והוצאה ע' 33) כתבו שס"ר בוקעים ברוחב פרסה (על ג' פרסאות – כן נראה לפי החשבון).

[15] ראה שו"ת דברי מלכיאל (ח"ד ס"ג). **ועוד.**
ואף שהו"ע כתב (ח"ג בהשמטה לסי"ח) שאא"פ להעמיד ע"ז וחלילה לנו לחדש מדעתנו – הרי כתבה רק בתור סניף. וידוע השקו"ט בכללי הפוסקים (ראה שו"ת הרדב"ז סתתקצ"ד. ב"ח חו"מ ספ"ד. שו"ת חכם צבי סע"ג ד"ה סוף דבר. צ"צ יו"ד סי' קנא סק"ד. וראה שד"ח כללי הפוסקים סט"ז סק"ט) כשהפוסק מתיר מכמה טעמים, אם אפשר לסמוך על כאו"א בפ"ע, שמדרך הפוסקים לצרף טעמים רבים, אע"ג דלאו כולהו אליבא דהלכתא.

[16] וכבר דנו בזה כו"כ, דלכאורה ל"מ כן בשו"ע אדמו"ר הזקן בכ"מ (סשנ"ז ס"ז. סשצ"ב ס"א. קו"א לסשנ"ה סק"ג). וכתבו בכמה אנפי. ושקו"ט בכ"מ מזה. וילע"ע בכ"ז. ואכ"מ.
ולהעיר, שבשו"ת מנח"י הנ"ל ח"ב סי' נ. שערי ציון ח"א ס"ח. ח"ח סי' סא.
ועוד להעיר, שבכל השקו"ט בנוגע לתיקון עירובין במנהטן (ראה אג"ק ח"ט ע' מא ואילך. שם ע' קסה. שם ע' ש. חט"ז ע' שז. לקו"ש חכ"א ע' 384. ועוד. ויל"ע במכתב באנגלית – חוה"מ פסח תשכ"ד) לא עלתה הסברא, שלדעת אדה"ז אינו מועיל מה"ט. ועדיין צע"ק בשיחת י"ב תמוז תשמ"ה. אולם, קשה לדייק מזה, כיון שהדברים הובאו רק בתור דוגמא לענין אחר, ולאו דוקא שהמדובר בנוגע להלכה למעשה ובמציאות שבימינו בפועל. ועיקר – שכ"ה גם בל' הפוסקים, וכמו שנפרש בדבריהם – הה"נ בהנ"ל. וכללא כיילו לן בכ"מ, דסוגיא בדוכתה עדיפא. וק"ל.

[17] וגם בזה נסתפקו בדעת אדמו"ר הזקן, וגם זה אין הדברים מוכרחים. וראה גם בחי' הצ"צ (שבת פ"א – לג, ג ואילך. עירובין פ"א – [בהוצ"ח] רד, א).

[18] ראה גם שו"ת אג"מ (או"ח ח"ד סצ"א סק"א ד"ה וסברת) ושו"ת שבה"ל (ח"ה סל"ט) שתמהו על החכמת שלמה מכמה טעמים. [ובענין שבות דמשאמל"ג לגבי מטעם אחר. וראה גם שו"ת שבה"ל (ח"ה סל"ט) מה שתמהו ע"ד החכ"ש. וראה שו"ת אבן יקרה ח"ג סקמ"ג בשם השואל כעין סברת החכ"ש, אך הוא דחאו, אך צע"ק בדבריו שו"ת מנח"י (ח"ב סי' קיד סקי"א) מש"כ ליישב ד' החכמת שלמה. ועצ"ע מברי"מ),],

[19] ואף שמאצל"ג חמור יותר משאר שבותים, וכמבואר בכ"מ (שו"ת רעק"א ח"א סי"ב ד"ה אמנם. מהרש"ג ח"ב סנ"ד. וראה בשו"ת אג"מ ושבה"ל שבהערה הקודמת) ע"פ הר"ן (שבת סא, א – בדפי הרי"ף) ועוד ראשונים, בטעם שאסור לומר לנכרי לכבות (וראה קו"א לשו"ע אדה"ז סער"ה סק"ב) – הרי אנן קיי"ל להתיר באמירה לנכרי בשבות דמשאצל"ג במקום מצוה, וכמ"ש הש"ך (בנקוה"כ יו"ד סי' קצח ס"כ), וכפס"ד אדה"ז בשו"ע (סש"מ ס"ב ע"פ המג"א שם)). ועד"ז כתב (סשכ"ח ס"ג) במקום מקצת חולי. וראה גם (סשל"ד סכ"ה) הטעם שבדליקה שאני. ומשנ"ב סש"ב סקל"ו לענין כבוד הבריות. . וכן מוכח מריטב"א רה לב, ב. רמב"ן שבת קל, ב. שו"ת הריב"ש סוסי' שפז. שו"מ שתיתאה לג ד"ה והנה הגידו וכעין סברת החכמ"ש. האלף לך שלמה סי' קמו. תהל"ד סש"מ סק"א. באר יצחק או"ח סי"ד.

ו. באם הכסא ד' על ד' וגבוה י' טפחים בג' מחיצות הוי כזרק כוורת לרה"ר דפטור - ראה שו"ת משנה שכיר הנ"ל. (ויש אומרים דפטור גם על מה שבתוכו. אבל להעיר שיש דעות בראשונים דרק בזרק ולא במעביר, עי"ש במאירי וריא"ז, וכ"ה בפסקי הרי"ד. ועכ"פ, לגבי אמירה לגוי יש לסמוך להקל, דלאו כו"ע ס"ל כן. ויש לעיין).

טעם היתר משום איגודו במקום פטור

ז. חלקו בולט למעלה מעשרה טפחים הוי כאיגודו במקום פטור - ראה פרי מגדים (סימן רסו אשל אברהם סק"ז).

טעם היתר משום צער גדול

ח. צער גדול דהעדר תפלה בצבור - סגי להתיר שבות דשבות, כדין צורך גדול (כנר של יארצייט (שו"ע אדמו"ר הזקן רס"א ס"ב) והפסד מרובה וכהאי גוונא, ובצער גדול ממש דחולי מותר אפילו מלאכה גמורה (וצ"ע אי יש לומר דאיבעי לי' ליתובי דעתי'. ואכ"מ)).

ובפרט בנד"ד שהוא מצטער מדי שבת בשבתו להיות כלוא, (ולהעיר קצת מדברי הרבי לענין סומא עם כלב לביהכ"נ), וכבר התירו שבות דשבות למצטער, (אמנם אין לדמות שבותין, ואית צער ואית צער), ובנוסף שיש מקום לומר שהיא גם לצורך מצוה (לקצת דיעות), ועכ"פ צורך גדול, ואני לא הייתי נרתע להתיר עכ"פ בדרך עראי, (ולצורך שמחה משפחתית),

טעם היתר משום שגוף הישראל אין נהנה מגוף המלאכה

ט. יש לעיין אי יש לומר בזה דגוף הישראל אינו נהנה מגוף המלאכה.

טעם היתר משום חולה שאין בו סכנה

י. בחלה כל גופו או נפל למשכב הוי כחולה שאין בו סכנה ומותר גם מלאכה גמורה ע"י גוי. (אלא שצ"ע בדבר שאינו צורך רפואתו, אלא אם כן העדר ההליכה לביהכנ"ס - מכביד מבחינה מוראלית, כנ"ל).

טעם היתר משום חי נושא את עצמו

יא. סברא מחודשת: במקום שאי אפשר לו לילך בלי קביים יש לומר דחי נושא את עצמו מצד הקביים (כפשוט, רק באופן שגם בקביים אי אפשר לילך לביהכ"נ מצד המרחק).

היתר בתנאים המסוימים דלהלן

ועפ"ז, לפי עניות דעתי להתיר בשופי בתנאים דלקמן:

במקום מצוה גמורה

1. באם ילך באופן דהוה מצוה גמורה - כמו מקום שזקוקים אליו למנין, או כש"ץ, או כבעל קורא, או בשביל תלמוד תורה דרבים (פרי מגדים סי' שא משבצות זהב ס"ק יב),

במקום צער גדול

2. או, באופן שיש לו צער גדול מצד שכלוא בבית וכהאי גוונא, ולכן ילך רק מזמן לזמן ביומי דפגרא וכיו"ב ולא בכל שבת ממש.

במקום שלא אוושא מילתא

3. באופן שלא אוושא מילתא, כבביהכ"נ צדדי.

במקום שכסא הגלגלים הוא רשות היחיד

4. יסדר שהכסא יהי' על דרך ככוורת דלעיל - באם אפשר.

במקום מיעוט בחומרת האמירה

5. למעט בחומרת האמירה - ע"י אמירה דאמירה, אמירה מערב שבת, רמז, שיהי' אדעתא דנפשי' דהגוי וכו'.

במקום אמירה לנכרי שלא יעמוד לפוש

6. יאמר שלא יעמוד לפוש, אף שלא בהכרח שיצייית.

עלייה במעלית בכסא גלגלים בידי נכרי

אם עלייה במעלית בכסא גלגלים בידי נכרי מותרת

ד. בהשאלה שבפנים - ראה שמירת שבת כהלכתה (פ״ל סכ״ה) לענין העלאת חפצים. ועד״ז כתב במלכים אומניך (פ״י ס״א). ועיי״ש (בהע׳ א). ויסוד הענין על פי כף החיים (סשל״ז סקכ״א) לענין הדחת הרצפה. אלא שלא כתב כן כי אם בתור לימוד זכות, עיי״ש. וראה בהנסמן אצלנו במ״מ וציונים להלכה היומית (אות תנד)). וכבר העירו משו״ת חות יאיר (סוסי׳ קנ). אבל ראה בשו״ת מנחת יצחק (סכ״ה). שו״ת אג״מ (או״ח ח״ב סע״ט.). וראה בהנסמן בפסקי תשובות (סרע״ו סקי״ד). ובנדו״ד בפרטיות - בס׳ עזרה כהלכה (פ״ד ס״ז).

אין להתיר לע״ה

כן יש להעיר מדברי הרדב״ז הובאו במגן אברהם (סרע״ו סק״ט ושו״ע אדמו״ר הזקן שם ס״ט) שאין להתיר לעם הארץ בכיו״ב.

היתר משום שבות דשבות לצורך גדול או לצורך חולה שאין בו סכנה

לאידך מקום להתיר מטעם אחר מדין שבות דשבות לצורך גדול או לצורך חולה שאין בו סכנה. וראה מה שכתבנו במ״מ וציונים להלכה יומית (אות שכא).